

APŽVALGA

NACIONALINĖS ENERGETINĖS NEPRIKLAUSOMYBĖS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS

2023 m. lapkričio 28 d.

Nr. APŽE-1

Apžvalgą atliko: Mindaugas Šalčius (departamento vadovas), Tadas Čiblys (grupės vadovas), Jonas Izokaitis, Darius Tartėnas, Jūratė Dilienė.

TURINYS

TURINYS	3
ĮŽANGA	4
REZULTATAI	7
1. TOBULINTINAS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAVIMAS.....	7
2. SKLANDESNIS PRIEMONIŲ VYKDYMAS PADĖTŲ SPRĘSTI ENERGETIKOS SEKTORIAUS IŠŠŪKIUS	8
3. BŪTINA DIDINTI TRANSPORTO SEKTORIAUS INDĖLĮ ĮGYVENDINANT ENERGETIKOS STRATEGINIUS TIKSLUS.....	10

ĮŽANGA

Valstybės kontrolė pagal 2023 m. veiklos planą atliko Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo audito išankstinį tyrimą, kurio metu įvertino strategiją ir jai įgyvendinti numatytų priemonių vykdymą 2019–2022 m.

Siekiant nustatyti pagrindinius Lietuvos energetikos sektoriaus tikslus, jų įgyvendinimo kryptis iki 2020 metų ir numatyti Lietuvos energetikos sektoriaus plėtros gaires iki 2030 bei 2050 metų, 2012 m. patvirtinta Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija (toliau – NENS). Šioje strategijoje nustatoma Lietuvos energetikos sektoriaus vizija, jos įgyvendinimo principai, strateginės kryptys ir tikslai (žr. 1 pav.).

1 pav. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijoje numatytos strateginės kryptys ir tikslai užtikrinant Lietuvos energetikos tikslą

*AEI – atsinaujinantys energijos išteklių

**ŠESD – šiltnamio efektą sukeliančios dujos

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategiją

NENS įgyvendinti 2018 m. patvirtintas priemonių planas¹, kuriame numatytos 4 strateginės kryptys, iškelta 11 tikslų, o jiems pasiekti suformuoti 34 uždaviniai su 132 priemonėmis. Joms vykdyti planuotas 3,9 mlrd. eurų poreikis, tačiau išsamių faktinių duomenų apie priemonėms vykdyti iki 2023 m. skirtus ar panaudotus pinigus Energetikos ministerija neturi².

Įgyvendinant plane numatytas priemones, buvo pasiekti ne visi 2020 metams strategijoje numatyti pagrindiniai energetikos sektoriaus rodikliai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Pagrindiniai Lietuvos energetikos sektoriaus rodikliai 2020, 2030 ir 2050 m.

Rodiklis	2020 m.		2022 m.*	2030 m.	2050 m.
	planas	faktas	faktas		
AEI dalis galutiniame energijos suvartojimo balanse	30 proc.	27,36 proc.	29,62 proc.	45 proc.	80 proc.
AEI dalis ir vietinių išteklių dalis CŠT	70 proc.	79,81 proc.	80,2 proc.	90 proc.	100 proc.
AEI dalis transporto sektoriuje	10 proc.	5,5 proc.	6,28 proc.	15 proc.	50 proc.

¹ Vyriausybės 2018-12-05 nutarimas Nr. 1210 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“.

² Energetikos ministerijos 2023-10-02 el. paštu pateikta informacija.

Rodiklis	2020 m.		2022 m.*	2030 m.	2050 m.
	planas	faktas	faktas		
AEI dalis elektros suvartojimo balanse	30 proc.	20,17 proc.	25,50 proc.	45 proc.	100 proc.
Elektros energijos gamyba Lietuvoje	35 proc.	42,93 proc.	35,8 proc.	70 proc.	100 proc.

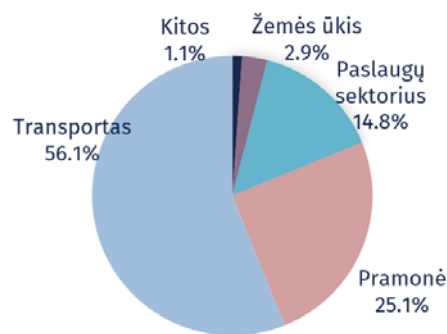
* pateiktos 2022 m. faktinės rodiklių reikšmės tendencijomis įvertinti.

Šaltinis – Lietuvos energetikos agentūra, Valstybės duomenų agentūra, Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija

Dėl nepakankamo atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) panaudojimo transporto³ ir elektros energetikos sektoriuose AEI dalis galutiniame energijos suvartojimo balanse 2020 m. nesiekė NENS numatytų reikšmių (žr. 1 lentelę). Analizuodami pokyčius nustatėme, kad 2022 m. AEI dalies rodikliai galutiniame energijos suvartojime, transporto sektoriuje ir elektros suvartojimo balanse padidėjo, bet vis dar nepasiekė planuotų 2020 m. reikšmių.

Galutinės energijos suvartojimas Lietuvoje nuolat auga ir siekia apie 66 TWh⁴ per metus, iš kurių didžiausia dalis (56,1 proc.) tenka transporto sektoriui.

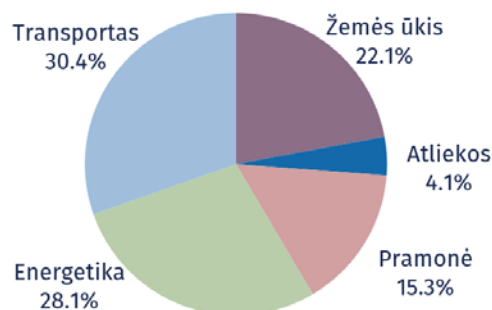
2 pav. Galutinio kuro ir energijos suvartojimas pagal ūkio sektorius 2020 m., proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybės duomenų agentūros duomenis

Dėl didėjančio energijos vartojimo ir nepakankamo AEI panaudojimo didėja ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų⁵ išmetimai, kurie kasmet siekia apie 20 mln. tonų CO₂ ekvivalento. Dėl nuolat didėjančio naftos degalų vartojimo apie 30,4 proc. visų ŠESD išmetimų tenka transporto sektoriui.

3 pav. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimų struktūra pagal ūkio sektorius 2020 m., proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybės duomenų agentūros duomenis

³ Lietuvos energetikos agentūros 2023-11-14 el. paštu pateikta informacija.

⁴ TWh – teravatvalandė.

⁵ Šiltnamio efektą sukeliančios dujos (CO₂, CH₄, N₂O, HFC, PFC, SF₆, NF₃), toliau – ŠESD.

Atsižvelgiant į naujausius pokyčius energetikos sektoriuje, Energetikos ministerijos duomenimis⁶, nuo 2018 m. galiojančią strategiją numatyta atnaujinti iki 2024 m. birželio. Rengiant strategijos projektą siekiama, kad Lietuva taptų visiškai energijos poreikius patenkinančia valstybe, užtikrintų 100 proc. švarios vietinės energijos vartojimą ir, pasinaudodama elektros energijos prekybai palankia geografine padėtimi ir vietiniais gamybos ištekliais, taptų energetinių išteklių eksportuotoja⁷.

Atlikę išankstinį tyrimą, dalijamės įžvalgomis, kurios prisidėtų prie planuojamų pokyčių rengiant ir įgyvendinant naująją strategiją.

---

⁶ Energetikos ministerijos 2023-06-12 el. paštu pateikta informacija apie NENS atnaujinimą.

⁷ Energetikos ministerijos 2023-11-14 el. paštu pateikta informacija dėl Lietuvos energetinės nepriklausomybės strategijos atnaujinimo.

REZULTATAI

1. TOBULINTINAS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAVIMAS

Analizuodami NENS priemonių plane numatytų priemonių vykdymą, nustatėme, kad:

- 11 proc. (15 iš 132) NENS įgyvendinimo plane esančių priemonių nebuvo numatyti siektini rodikliai (pvz., uždaviniui – didinti kitų alternatyvių kuro rūšių panaudojimą transporte, įskaitant savivaldybes, – numatyta priemonė plėtoti mažai taršų viešąjį transportą, tačiau rodiklis ir jo siektina reikšmė nėra numatyta).
- Iš 117 priemonių, kurioms plane buvo numatyti siektini rodikliai 2022 m., 58-ių rodikliai nebuvo pasiekti (pvz., taikant finansinę pagalbą skatinti biodyzelino, pagaminto iš naudoto kepimo aliejaus, gamybą, 2022 m. suvartoto tokio biodyzelino kiekis turėjo siekti 16 ktne⁸, tačiau numatyta parama nebuvo teikiama).
- Nėra užtikrinama, kad informaciją apie NENS numatytų priemonių vykdymą pateiktų visi jas įgyvendinantys subjektai, todėl apibendrinta informacija apie vykdomas priemones yra neišsami ir ne visada pateikiama laiku (pvz., numatyta priemonė stiprinti energetikos objektų ir infrastruktūros statybos įmones, siekiant padidinti jų kuriamą pridėtinę vertę, paskatinti paslaugų eksportą ir šių įmonių inovatyvumą (mokymai), tačiau Energetikos ministerija informacijos apie jos vykdymą negalėjo pateikti).
- Nėra duomenų, kaip buvo pasirinktos įgyvendinimo plane numatytos priemonės ir kaip buvo įvertintas preliminarus pinigų poreikis uždaviniams įgyvendinti (pvz., preliminarus pinigų poreikis (27,7 mln. Eur) dėl vietinės elektros energijos iš AEI didinimo nepasikeitė, nors realiai skirta ir panaudota 88,7 mln. Eur, t. y. 3,2 karto daugiau nei buvo numatyta NENS plane).
- Nebuvo įvertintos uždavinių rezultatų pasiekimo rizikos ir numatytos jų valdymo priemonės.
- Priemonių planas turėjo būti kasmet peržiūrimas ir atnaujinamas, bet 2019–2021 m. nebuvo vertinamas peržiūros poreikis ir planas nebuvo atnaujinamas iki 2022 metų.

Auditorių nuomone, rengiant naująją strategiją, jos įgyvendinimo plane visos numatytos priemonės turėtų būti susietos su numatytais tikslais, numatyti siektini rodikliai, rizikų valdymo priemonės, bei užtikrinama, kad kasmet būtų atliekama priemonių ir finansavimo poreikio peržiūra. Taip pat rengiama strategija ir joje keliami tikslai turėtų būti susieti su kitais strateginiais dokumentais, reglamentuojančiais energetikos sektorį.

---

⁸ Ktne - tūkstančiai tonų naftos ekvivalento.

2. SKLANDESNIS PRIEMONIŲ VYKDYMAS PADĖTŲ SPRĘSTI ENERGETIKOS SEKTORIAUS IŠŠŪKIUS

Būtina didinti energijos vartojimo efektyvumą

Iki 2020 m. keltas energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslas dėl 11,674 TWh sutaupymo buvo pasiektas, tačiau, siekiant įgyvendinti iki 2030 m. užsibrėžtą tikslą dėl 39,3 TWh⁹ sutaupymo, būtina atitinkamai didinti energijos vartojimo efektyvumą visose ūkio šakose.

- Didžiausią šiluminės energijos taupymo potencialą pastatų sektoriuje turi daugiabučiai namai¹⁰. NENS priemonių plane numatyta kasmet atnaujinti po 500 daugiabučių. Nuo 2005 iki 2022 m. atnaujinta (modernizuota) 3 890 daugiabučių namų, o sutaupymai siekia apie 1 005,78 GWh¹¹ per metus. Iš maždaug 38 tūkst. daugiabučių namų apie 31,5 tūkst. (83 proc.) vis dar yra energetiškai neefektyvūs. 2022 m. buvo modernizuoti tik 398 daugiabučiai namai, taigi renovacija nepakankamai sparti.

2020 m. atlikę „Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo)“ auditą, pateikėme rekomendacijas Aplinkos ministerijai, siekdami paskatinti gyventojų įsitraukimą, paspartinti daugiabučių modernizavimą ir taupyti šiluminę energiją, tačiau 1 iš 2 rekomendacijų vis dar yra neįgyvendinta.

- Siekiant techniškai patikimo ir efektyvaus šilumos energijos tiekimo, NENS priemonių plane iki 2022 m. buvo numatyta modernizuoti 2 000 šilumos punktų. Energetikos ministerijos pateiktais duomenimis, vykdant šią priemonę iki 2022 m. buvo modernizuoti tik 8 šilumos punktai.

2022 m. Valstybės kontrolės atliko „Centralizuoto šilumos tiekimo vertinimą“, kurio metu buvo pateikti pastebėjimai dėl šilumos punktų modernizavimo. Energetikos ministerija pakeitė finansavimo sąlygas ir padidino finansavimą daugiabučių namų vidaus šildymo ir karšto vandens sistemų modernizavimui. 2022 m. kvietimo metu buvo gautos 109 paraiškos, kurių vertė – 4 mln. Eur, o 2023 m. numatyta papildomai skirti 20 mln. Eur šių punktų atnaujinimui iš Klimato kaitos programos.

- Nuo 2018 iki 2021 m. buvo modernizuota tik apie 107 tūkst. kv. m viešųjų pastatų ploto, tai sudaro apie 11 proc. iš 960 tūkst. kv. m ploto, numatyto atnaujinti iki 2030 m., o sutaupymai siekia 0,0573 TWh.

Siekiant didinti energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose ir didinti jų atnaujinimo patrauklumą, energetikos ministro įsakymu¹² 2020 m. pakeistos finansavimo sąlygos: skatinti energinių paslaugų kompanijų veiklą ir finansavimui suteikti 70–80 proc. grąžinamosios subsidijos dalį. 2022 m. buvo atnaujinti 29 viešieji pastatai, kurių bendras plotas didesnis nei 75,7 tūkst. kv. m.

Pagal Lietuvos energetikos agentūros pateiktą informaciją¹³, 2023 m. buvo paskelbtas 40 mln. Eur vertės kvietimas teikti paraiškas dėl viešųjų pastatų

⁹ Atnaujinamo Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. [projektas](#), 42 psl.

¹⁰ 2018-06-19 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-2018-P-20-2-5 „Energos vartojimo efektyvumo tikslų pasiekimas“, 17–19 psl.

¹¹ GWh – gigavatvalandė.

¹² 2020-03-23 Nr. 1-59.

¹³ Lietuvos energetikos agentūros 2023-11-14 el. paštu pateikta informacija.

atnaujinimo. Įgyvendinant Modernizavimo fondo lėšomis finansuojamus projektus planuojama atnaujinti apie 70 tūkst. kv. m viešųjų pastatų plotą.

Neužtikrinamas atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas bei sklandus projektų įgyvendinimas didinant elektros energetikos sektoriaus patikimumą

Mažinant priklausomybę nuo elektros importo, 2020 m. Lietuvoje buvo pagaminta 42,93 proc. visos suvartojamos elektros energijos ir tai viršijo numatytus tikslus, tačiau iki 2022 m., padidėjus vartojimui ir sumažėjus elektros gamybai šiluminėse elektrinėse, Lietuvoje pagaminta elektros energija sudarė tik apie 35,8 proc. Lietuvos energetikos agentūros duomenimis¹⁴, 2023 m. sausio–spalio mėn. Lietuvoje pagaminta 47,33 proc. visos suvartojamos elektros energijos. Siekiant užtikrinti energetinę nepriklausomybę, būtina toliau didinti atsinaujinančios elektros energijos generaciją Lietuvoje.

- Siekiant mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, NENS numatytas tikslas – 2020 m. 30 proc. suvartojamos elektros energijos pagaminti iš AEI, o iki 2030 m. – 45 proc. Fiksuoti 3 skirtingi valstybės siekiai dėl AEI naudojimo masto: NENS, AEI įstatyme ir kituose planavimo dokumentuose numatyti skirtingi tikslai, kurie skiriasi iki 25 proc. punktų (pvz., AEI įstatyme numatyta, kad nuo 2022 iki 2030 m. elektros iš AEI bus pagaminta net 70 proc., o 2021–2030 m. nacionaliniame pažangos plane – 50 proc.).

2023 m. atlikę „[Elektros energetikos sektoriaus valdymo](#)“ auditą, siekiant užtikrinti atsinaujinančių energetikos išteklių plėtrą, rekomendavome suderinti skirtinguose dokumentuose numatytus atsinaujinančių energetikos išteklių plėtros tikslus, pasirinkti ir patvirtinti priemones šiems tikslams pasiekti.

Energetikos ministerijos interneto svetainėje paskelbtame Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. projekte¹⁵ ir rengiamame naujame Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos projekte planuojama nustatyti naują 2030 m. AEI dalies palyginti su metiniu elektros energijos galutiniu suvartojimu tikslą – 90 proc.

- Įgyvendinant elektros energetikos sistemos sujungimo su Europos elektros tinklais sinchroniniu režimu projektą, dalis darbų vėlavo (2 iš 19, kurie buvo numatyti įgyvendinti iki 2022 m. pabaigos) dėl įrangos vėlavimo, ilgesnių nei planuota viešųjų pirkimų procedūrų, nepasiektų susitarimų dėl veiksmų įgyvendinimo su Latvija ir Estija. Sinchronizuoti Baltijos šalių elektros tinklus su Vakarų Europa planuojama ne vėliau kaip 2025 m. vasario mėn.

„Harmony Link“ projekto įgyvendinimo eiga rodo, kad ši jungtis su Lenkija bus nutiesta ne anksčiau kaip 2028 m. Iki tol elektros energijos prekybos pralaidumų su Europa apimtyms nesiimant kitų priemonių, nedidės.

2023 m. atlikę „[Elektros energetikos sektoriaus valdymo](#)“ auditą, siekiant didinti energetinį saugumą, rekomendavome užtikrinti visapusę Lietuvos elektros energetikos sistemos integraciją su kontinentinės Europos tinklais, įgyvendinant visus sinchronizacijos veiksmų ir priemonių plane numatytus veiksmus.

¹⁴ Lietuvos energetikos agentūros 2023-11-14 el. paštu pateikta informacija.

¹⁵ Atnaujinamo Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 m. [projektas](#), 31 psl., žiūrėta 2023-11-14.

- Siekiant kurti konkurencingą ekonomiką ir šalies gerovę, svarbu skatinti mokslo ir verslo bendradarbiavimą, technologines inovacijas, kurios lemia pažangą energetikoje, padeda pritraukti privačias šalies ir užsienio investicijas ir prisideda prie šalies ūkio plėtros tvarumo. Mokslo institucijų ir verslo bendradarbiavimas, atliekant mokslinius tyrimus ir skatinant eksperimentinę plėtrą bei inovacijas energetikoje, toliau turi būti kryptingai vystomas.

Valstybės kontrolė, 2022 m. atlikusi „[Mokslo tyrimų ir eksperimentinės plėtros apžvalga](#)“, nurodė, kad mokslo ir verslo bendradarbiavimas nedidėja, o dalies ankstesnių auditų rekomendacijų įgyvendinimas vėluoja.

Nepakankamas atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas bei energijos vartojimo efektyvumas transporto sektoriuje

Siekiant prisidėti prie ES energetikos ir klimato kaitos bei oro taršos mažinimo tikslų, būtina plėtoti šalies AEI panaudojimą ir didinti energijos vartojimo efektyvumą. Transporto sektorius suvartoja per 50 proc. viso Lietuvoje suvartojamo galutinio kuro ir energijos. 2022 m. AEI dalis transporto sektoriuje sudarė tik 6,28 proc. Kadangi AEI plėtra transporto sektoriuje nepakankama, o transporto priemonių skaičius ir suvartojamų naftos degalų kiekis nuolat auga, transporto sektoriaus keliami tarša nuolat didėja.

- 2020 m. AEI dalis transporto sektoriuje sudarė tik 5,5 proc. iš NENS numatytų 10 proc., 2022 m. – 6,28 proc. Nors elektros energijos panaudojimas šiame sektoriuje gali svariai prisidėti prie AEI dalies didinimo, tačiau 2020 m. elektros energija sudarė tik apie 0,28 proc. visos transporto suvartotos energijos.
- Nepaisant taikomų akcizų ir kitų mokesčių, nuo 2005 iki 2020 m. naftos degalų vartojimas transporto sektoriuje padidėjo 45 proc., todėl išmetamų ŠESD kiekis padidėjo nuo 4,195 iki 6,125 mln. tonų CO₂ ekvivalentų. Transporto išmetamų ŠESD kiekis sudaro 30,4 proc. viso ŠESD išmetamo kiekio Lietuvoje.
- Lietuvoje lengvųjų automobilių parkas yra vienas seniausių ir taršiausių ES (vidutinis amžius siekia 15 m.)¹⁶. Net 95 proc. visos transporto išmetamos taršos tenka kelių transportui. Lengvųjų automobilių (kurių Lietuvoje yra apie 1,71 mln.) keliami tarša sudaro 54 proc. viso transporto sektoriuje išmetamų ŠESD, o sunkiųjų transporto priemonių (0,09 mln.) – 37 proc.¹⁷.

3. BŪTINA DIDINTI TRANSPORTO SEKTORIAUS INDĖLĮ ĮGYVENDINANT ENERGETIKOS STRATEGINIUS TIKSLUS

Norint pasiekti valstybės užsibrėžtus ilgalaikius tikslus energetikos srityje, būtina užtikrinti, kad visi ūkio sektoriai didintų AEI panaudojimą ir energijos vartojimo efektyvumą, taip atitinkamai prisidedant prie bendrų ES strateginių tikslų įgyvendinimo.

¹⁶ Energetikos ir susisiekimo ministrų 2022-07-01 įsakymu Nr. 1-210/3-344 patvirtintas Elektromobilių naudojimo ir elektromobilių įkrovimo infrastruktūros plėtros veiksmų planas, 5 p.

¹⁷ Ten pat.

Nustatytos energijos vartojimo efektyvumo ir elektros energetikos sektoriaus problemos jau buvo nagrinėtos atliekant ankstesnius Valstybės kontrolės auditus ir vertinimus. Problemoms spręsti teikti pastebėjimai ir rekomendacijos, kurios dar įgyvendinamos ir laukiamas jų poveikis.

Energetinės nepriklausomybės strategijoje numatytiems tikslams pasiekti būtinas didesnis transporto sektoriaus, kaip didžiausio energijos vartotojo ir prasčiausius strateginius rodiklius pasiekusio sektoriaus, indėlis plėtojant atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą ir didinant energijos vartojimo efektyvumą. Siekdami spartesnės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros transporto sektoriuje, toliau atlikdami auditą analizuosime šios srities problemų priežastis ir priemones joms spręsti.

Veiklos audito 3-iojo departamento vyriausiasis
valstybinis auditorius-audito grupės vadovas

Tadas Čiblys

Veiklos audito 3-iojo departamento vadovas

Mindaugas Šalčius

2023

